

УДК 330.146:001]:330.354(477) DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2019.56.0.3003>
JEL: O15

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ КАПІТАЛІЗАЦІЄЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

О. Гинда, С. Гинда, М. Вишневський

*Львівська філія Європейського університету, УКРАЇНА, м. Львів, вул. Кушевича, 5,
E-mail: hynda_oksana@ukr.net*

Національної академії сухопутних військ ім. Петра Сагайдачного, УКРАЇНА,

*м. Львів, вул. Героїв майдану, 32
E-mail: hynda_stefani@ukr.net*

Львівська філія Європейського університету, УКРАЇНА, м. Львів, вул. Кушевича, 5,

Визначено сутність та елементи інтелектуальної капіталізації економіки. Розглянуто основні причини, які спонукають до необхідності дослідження управління інтелектуальною капіталізацією економіки в контексті сучасного етапу технологічної еволюції. Згруповано причини змін в управлінні інтелектуальною капіталізацією національної економіки. Визначено підходи до управління інтелектуальною капіталізацією економіки. Визначено досягнення стратегічних завдань національної економіки.

Ключові слова: *інтелектуальна капіталізація економіки, інтелектуальні економічні ресурси, трансформація ресурсів, інформатизація економіки.*

Постановка проблеми. Сучасний етап економічного розвитку світової економіки та економіки України обумовлений трансформацією всієї економічної системи в контексті її інтелектуальної капіталізації. Сьогодні, в період політично-економічної кризи, в Україні та світі спостерігається активний розвиток науково-технічного прогресу, підвищення рівня автоматизації та інформатизації виробництва і бізнес-процесів, збільшення виробничих потужностей і обсягів споживання товарів та послуг об'єктивно зростає потреба у капіталізації інтелектуальної економіки як стратегічного напрямку її розвитку та інструменту економічного зростання, створення національного багатства.

Елементами інтелектуальної капіталізації економіки на нашу думку є інформація, наукові знання, професійний, науковий і культурний потенціал суспільства, які в сукупності можуть бути розглянуті як інтелектуальні ресурси.

Необхідність оцінити перспективи і наслідки, які тягне за собою управління процесом інтелектуальної капіталізації економіки - важливе і актуальне завдання для керівництва держави, оскільки механізми цього управління в даний час є

нецентралізованими, несистематизованими, слабо піддаються контролю і, внаслідок цього, малоєфективними. Тому одне із завдань економічної науки полягає в обґрунтуванні і розробці універсальних комплексних механізмів для управління процесом інтелектуальної капіталізації сучасної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття інтелектуальної капіталізації економіки сьогодні практично не досліджуються. Такі науковці, як Р. Е. Лукас [1], Б. А. Лундвалл [2], П. М. Ромер [3], Р. Соллоу [4], Й. Шумпетер [5], К. Д. Ерроу [6] та ін. у своїх працях заклали передумови розвитку теорії інтелектуалізації економіки, як самостійного наукового напрямку та досліджували особливості економіки і економічного зростання, заснованих на знаннях (інноваціях), отриманих в результаті різних навчальних процесів. Зокрема, К. Д. Ерроу у своїй праці «Економічний сенс економічного зростання країни і пропонує використовувати на практиці модель навчання в процесі діяльності (в дії, роботі, на практиці, власному досвіді), яка демонструє можливість економічного зростання з постійним темпом приросту на основі технічного прогресу, який є наслідком навчання працівників [7]. Дана модель була розвинена П. М. Ромером [3], який ініціював інші форми навчання, які сприяють генеруванню ідей.

Постановка завдання. Слід визначити і проаналізувати новітні тенденції в області управління інтелектуальною капіталізацією економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес інтелектуальної капіталізації економіки - це формування і реалізація інтелектуального потенціалу суспільства (знання, розвиток сучасних інформаційних технологій), збільшення частки інтелектуального капіталу та результатів інтелектуальної творчої діяльності суспільства.

В Україні, за рахунок поєднання капіталу, праці і знань, збільшення обсягів національного виробництва та економічної ефективності національного господарства, відбувається активізація процесу інтелектуальної капіталізації економіки, яка сприяє розширенню споживчого та внутрішнього ринків, вдосконаленню техніки і технологій, залученню інвестицій, розвитку добросовісної конкуренції, виведенню економіки з тіні, зростання економіки.

Звернемо Вашу увагу на те, що економічному розвитку економічно розвинених країн світу сприяє розвиток інтелектуальної, інженерно-технічної, конструкторської та експериментальної діяльності малих і великих підприємницьких структур, які забезпечують конкурентоспроможність національної економіки, яка повинна базуватися на економіці шостого технологічного укладу.

В процесі управління процесом інтелектуальної капіталізації національної економіки розвинуто науково-методичні підходи до формування стратегічних пріоритетів державної політики.

Причини змін в управлінні інтелектуальною капіталізацією національної економіки (рис. 1) показують необхідність розгляду людського фактора в якості рушійної сили національної економіки, якій вкрай необхідні креативно-творчі працівники, компетентні в інноваційній сфері.

Як бачимо, в сучасних соціально-економічних умовах національна економіка стає залежна в основному від інтелектуальних можливостей населення, а увага керівників звернена на використання креативності та знань, інтелектуальних здібностей співробітників, які все більшою мірою впливають на результати праці.

Такий підхід до трудового потенціалу, що збагачений інтелектуальним потенціалом, необхідний для інноваційних змін у діяльності сучасних суб'єктів економіки.

Рис. 1. Причини змін в управлінні інтелектуальною капіталізацією національної економіки

Особливістю підходів до управління інтелектуальною капіталізацією економіки в Україні (табл. 1), як управління інтелектуальними об'єктами економіки (управління інформацією і знаннями, інтелектуальною власністю, нематеріальними активами, інтелектуальними активами, інтелектуальними ресурсами, інтелектуальним капіталом, інтелектуальним потенціалом).

Сьогодні все більше науковців поділяють точку зору про значний вплив якості людського капіталу на національну економіку, яка залежить від діяльності різних видів підприємств, їх прибутку. При практично однаковій технічній оснащеності більш конкурентоспроможним сьогодні є той виробник, який ефективніше використовує наявні у нього людські ресурси, причому, чим більша компанія, тим більш значущим є людський фактор:

Таблиця 1

Підходи до управління інтелектуальною капіталізацією економіки

Підхід до управління інтелектуальною капіталізацією економіки	Дослідники підходу	Зміст досліджень до управління інтелектуальною капіталізацією
інтелектуальним потенціалом	управління інтелектуальним потенціалом персоналу: П. М. Альошкін, А. І. Антипова, Н. Н. Іванова, Е. А. Косьміна, А. Ф. Мартинов, О. А. Морозова, С. Д. Сиротюк управління інтелектуальним потенціалом організації: М. Я. Демчишин, Ю. В. Гава, Л. В. Городянська, І. П. Мойсеєнко, Н. С. Краснокутська, В. А. Садовський, Е. А. Стеценко, Н. М. Головаї, С. М. Ілляшенко, А. Н. Козирев, Д. Г. Люсі, Ю. В. Махомет, І. Л. Назаренко, Ю. О. Стаматова, М. Уїлліамс, С. В. Хомич та ін.	цілеспрямований управлінський вплив на інтелектуальний потенціал: а) персоналу, населення; б) підприємств, територій, проте науковці не враховують особливостей відтворення інтелектуального потенціалу персоналу
інтелектуальним капіталом	Е. Брукінг, С. Пайк, Л. Прусак, Й. Руус, К. Е. Свейбі, Т. Стюарт, Л. Фернстрём, Л. Едвінсон, І. П. Мойсеєнко, Б. Б. Леонтьєв, Л. І. Лукічева, В. В. Макаров, Л. Абалкін, В. Антонюк, О. Грішнова, О. Кендюхов, В. Іноземцев, А. Козирев, В. Левківський, А. Чухнта ін.	всі грошові і матеріальні ресурси контрольовані організацією досліджуються з точки зору підвищення ефективності управління [8]
інтелектуальною власністю	В. І. Мухін, Ю. А. Шатраков, Г. В. Бромберг, В. Г. Зінов	об'єкти управління результати інтелектуальної діяльності і прирівняні до них засоби індивідуалізації юридичних осіб, продукції, послуг, яким надається правова охорона в якості інтелектуальної власності
інтелектуальними активами	Д. Н. Єгоричев, Л. І. Лукічева та ін.	комплексна проблема управління знаннями співробітників і нематеріальними активами в складі інтелектуальних активів

Закінчення табл. 1

інтелектуальними ресурсами	М. Рубінштейн, А. Фірстенберг, О. Н. Мельников, Е. Ю. Марусініна, та ін.	управлінські аспекти ідей, методів, інструментів, технологій, різних форм інформації, отриманих в результаті інтелектуальної праці
нематеріальними активами	В. В. Ольховський, А. Ю. Шатраков	управлінські аспекти нематеріальних активів компанії (права володіння об'єктами інтелектуальної власності та умовною вартістю репутації і ділових зв'язків)
управління інформацією і знаннями	Дж. Белл, К. Вігг, М. Поланьї, І. Нонака, Х. Такеуті, Е. В. Погорелова, В. В. Трофімов, Л. А. Трофимова	механізми накопичення і використання інформації і знань

Клейнер, Г. Б у своїх працях спостерігає відмінності пов'язані з здібностями і можливостями (інтелектуальними) людей [9, 10] тоді як раніше вони охоплювали організаційно-технічний рівень виробництва та реалізацію продукції. Російські вчені К. А. Кравченко та В. П. Мешалкін стверджують, що 42 % знань людей володіють так званими неявними знаннями, тобто досвід, навички, компетенції співробітників, які є невичерпні при певних умовах, що можуть і повинні бути покладені в основу нових інноваційних ідей [11, 12].

У результаті проведеного теоретичного аналізу визначено основні взаємопов'язані причини, що спонукають до дослідження процесу управління інтелектуальною капіталізацією економіки, до яких віднесено причини, які подано на рис. 2: зокрема, підвищення ресурсної цінності інформації, яку можна трансформувати в знання на основі інтелектуальних здібностей людини; необхідність формування сучасних креативно-творчих HR-менеджерів для використання людських ресурсів в інноваційній сфері; необхідність розвитку професіоналізму, креативності, здатності до навчання персоналу; необхідність організації цілеспрямованих на інноваційний результат інвестицій в людину як суб'єкта національної економіки.

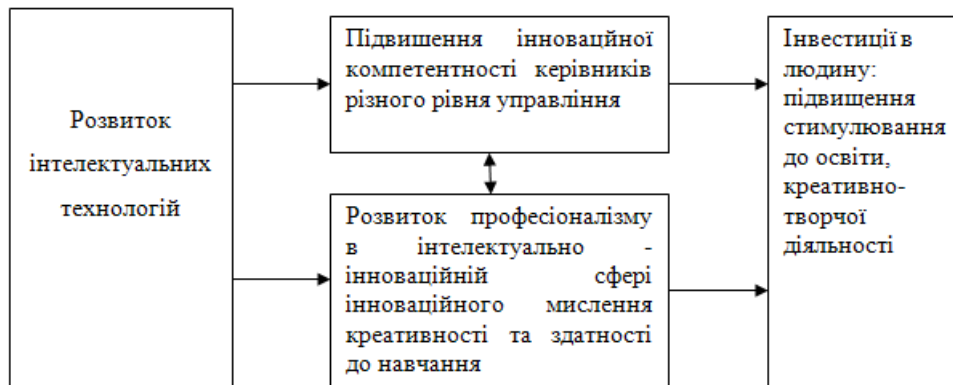

Рис.2 Основні причини, які спонукають до необхідності дослідження управління інтелектуальною капіталізацією економіки в контексті сучасного етапу технологічної еволюції

Отже, сучасна технологічна еволюція і становлення економіки постіндустріального типу спонукає до ефективного управління інтелектуальною капіталізацією національної економіки елементами якої є інтелектуальні людські ресурси. Науковці та практики розглядають їх як інтелектуальну основу структурних змін економіки на інноваційній основі в умовах розвитку шостого технологічного укладу. Саме стратегічне значення людських ресурсів і вимог до їх якості диктують необхідність розробки і використання сучасних підходів до управління в даній сфері.

Досягнення стратегічних завдань в рамках проведеної державної політики, щодо управління інтелектуальною капіталізацією економіки можливе за таких аспектів, які подано на рис. 3.

Представлені аспекти стратегічного значення проблеми організації управління інтелектуальною капіталізацією національної економіки як суб'єкта інноваційної діяльності обумовлені сучасним етапом технологічної еволюції і є «викликами» вітчизняному менеджменту інтелектуальних людських ресурсів.

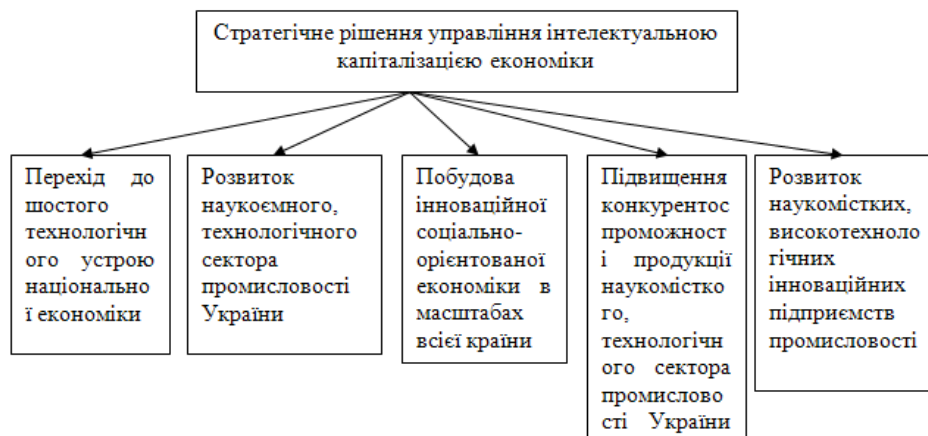

Рис. 3 Стратегічне рішення управління інтелектуальною капіталізацією економіки

Керуючись поставленими завданнями з модернізації сучасної національної економіки промислові підприємства країни повинні перетворившись в найважливіші інститути в структурі національних інноваційних систем епохи нано-, біо- та інформаційних технологій.

Однією з основних умов успішного управління державною політикою у сфері розвитку інформаційного суспільства є забезпечення навчання, виховання, професійної підготовки людини для роботи в інформаційному суспільстві. Конкурентоспроможність держави підвищується насамперед у результаті розвитку науки та інновацій, що забезпечується прискореним запровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, створенням на їх основі нових ресурсів, методів, інструментів, технологій [13].

Створення зазначених умов державного управління та шляхи їх подолання подано в табл.2.

Таблиця 2

Умови ефективного державного управління національною економікою та шляхи їх подолання

Умови	Шляхи подолання
стимулювати розвиток наукових та науково-технічних досліджень	запровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема технологій розвитку наукової мережі УРАН, приєднання до світових комп'ютерних мереж, у тому числі наукової мережі GEANT, стимулювання оновлення парку суперкомп'ютерів
прискорити розвиток національної системи цифрової науково-технічної інформації,	забезпечивши при цьому створення цифрових ресурсів та електронних баз даних наукової та науково-технічної інформації
забезпечити доступ до іноземних цифрових ресурсів та електронних світових баз даних наукової та науково-технічної інформації	шляхом підключення мереж
стимулювати розвиток українського сегмента мереж наукової співпраці та наукових колективів	застосувати економічні та неекономічні методи мотивації
надавати державно-приватну підтримку в реалізації проектів створення електронних наукових ресурсів з відкритим доступом	надавати матеріальну підтримку проектам

Особливу увагу в розбудові інформаційного суспільства необхідно приділити випереджальному розвитку фундаментальних і прикладних наукових досліджень та наукоємних технологій, інноваційному розвитку вітчизняної індустрії програмування, інфраструктури виробництва інформаційно-комунікаційних технологій на основі державного управління національною економікою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, що інтелектуальна капіталізація економіки – це потужний інструмент та невід’ємна умова комплексного економічного зростання, оскільки дозволяє підвищити ефективність господарювання на всіх рівнях ієрархії (від особи, підприємства до національного господарства), налагоджує синергетичні зв’язки між галузями та підприємництвом створює основи розвитку національної економіки. Ці завдання на можна вирішити на найвищому рівні державного управління.

1. Lucas, R. A. *Studies in business-cycle theory* / R. A. Lucas. – MIT Press, 1981.
2. Lundvall, B. A. *National innovation systems: towards a theory of innovation and interactive learning* / B. A. Lundvall. – London: Pinter Publishers, 1992.
3. Nelson, R. R., Romer, P. *Science, Economic growth, and public policy* / R. R. Nelson, P. Romer. – Challenge, 1996. – P. 9-21.
4. Solow, R. M. *The economic of resources and the resources of economics* / R. M. Solow. – The American Economic Review (American Economic Association). – 64 (2). – 1974.
5. Shumpeter, Y. *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung* / Y. Shumpeter, 1911.
6. Arrow, K. J. *The Economic Implications of Learning by Doing* / K. J. Arrow // *Review of Economic Studies*. – 1962. – V. 29. – № 1. – P. 155–173.
7. Шараев, Ю. В. *Теория экономического роста* / Ю. В. Шараев. – М.: ГУ ВШЭ, 2006. – 256 с.
8. Руус, Й. *Интеллектуальный капитал: практика управления* / Пер. с англ. под ред. В.К. Дерманова / Й. Руус, С. Пайк, Л.Фернстрём. – СПб: Изд-во «Высшая школа менеджмента», 2010. – 436 с.
9. Клейнер, Г. Б. *Эволюция институциональных систем* / Г.Б. Клейнер. – М.: Наука, 2004. – 240 с.
10. Клейнер Г. Б. *Стратегия предприятия* / Г. Б. Клейнер. – М.: «Дело» 2008. – 568 с.
11. Кравченко, К. А. *Управление крупной компанией: учебное пособие по дисциплине «Менеджмент организации»* / К. А. Кравченко, В. П. Мешалкин. – 2-е изд. – М.: Академический проект, 2010. – 350 с.
12. *Организационное проектирование и управление развитием крупных компаний: методология и опыт проектирования крупных систем управления* / К. А. Кравченко, В. П. Мешалкин. – М.: Академический проект; Альма Матер, 2006. – 528 с.
13. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>.

References

1. Lucas, R. A. *Studies in business-cycle theory* / R. A. Lucas. - MIT Press, 1981.
2. Lundvall, B. A. *National innovation systems: Towards a theory of innovation and interactive learning* / B. A. Lundvall. - London: Pinter Publishers, 1992.
3. Nelson, R. R., Romer, P. *Science, Economic Growth, and Public Policy* / R. R. Nelson, P. Romer. - Challenge, 1996. P. 9-21.
4. Solow, R. M. *The economic resources and the resources of economics* / R. M. Solow. - The American Economic Association. - 64 (2). - 1974.
5. Shumpeter, Y. *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung* / Y. Shumpeter, 1911.

6. Arrow, K. J. The Economic Implications of Learning by Doing / K. J. Arrow // Review of Economic Studies. - 1962 –V. 29. ó 1. 1. P. 155–173.
7. Sharaev, Yu. V. The theory of economic growth / Yu. V. Sharaev. - M.: HSE, 2006. - 256 p.
8. Ruus, J. Intellectual capital: the practice of management / Per. With English. ed. VK Dermanov / J. Ruus, S. Pike, L. Fernstrom. - St. Petersburg: Higher School of Management Publishing House, 2010. - 436 p.
9. Kleiner, GB The evolution of institutional systems / GB. Kleiner. - M.: Science, 2004. - 240 p.
10. Kleiner GB Business strategy / GB Kleiner. - M .: Delo 2008. - 568 p.
11. Kravchenko, KA Management of a large company: a textbook on the discipline "Organization Management" / KA Kravchenko, VP Meshalkin. - 2nd ed. - M .: Academic project, 2010. - 350 p.
12. Organizational design and development management of crown companies: methodology and experience of designing large management systems / KA Kravchenko, VP Meshalkin. - M .: Academic project; Alma Mater, 2006. - 528 p.
13. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>.

PECULIARITIES OF INTELLECTUAL CAPITALIZATION MANAGEMENT OF NATIONAL ECONOMY

O. Hynda, S. Hynda, M. Vyshnevskyi

Lviv Branch of the European University, str. Kushevicha, 5, Lviv, Ukraine

*National Academy of Land Forces. Petro Sahaidachny,
str. Heroes of the Maidan, 32, Lviv, Ukraine*

Lviv Branch of the European University, str. Kushevicha, 5, Lviv, Ukraine

The essence and elements of intellectual capitalization of economy are determined. The main reasons that prompt the need to study the management of intellectual capitalization of the economy in the context of the current stage of technological evolution are considered. The reasons for the changes in the management of intellectual capitalization of the national economy are grouped. Approaches to management of intellectual capitalization of economy are defined. Achievements of strategic goals of the national economy have been determined.

Keywords: intellectual capitalization of the economy, intellectual economic resources, transformation of resources, informatization of the economy.